

КОНЦЕПТИ БІЖЕНЕЦЬ/REFUGEE В АНГЛІЙСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ДИСКУРСАХ

У науковому дослідженні подано інтерпретацію терміна «біженець», досліджено походження лексем цього визначення, а також розглянуто концепт біженця в англо- та україномовному дискурсах. У процесі роботи було виявлено словотворчі процеси в обох мовах, проаналізовано шляхи розширення словникового складу цієї терміноструктури і, власне, здійснено оцінку способу словотвору та компаративний аналіз терміна «біженець» в українській та англійській мовах.

Ключові слова: біженець, концепт, словотвір, дискурс, мігрант, притулок.

The scientific research presents an interpretation of the term refugee, investigates the origin of the tokens of this definition, and examines the concept of a refugee in English- and Ukrainian-language discourses. In the course of the work, word-formation processes were identified in both languages, ways of expanding the vocabulary of this term structure were analyzed, and in fact, an assessment of the word-formation method and a comparative analysis of the term refugee in the Ukrainian and English languages was carried out.

Key words: *refugee, concept, phrase, discourse, migrant, asylum.*

Концепт «біженець» є актуальним наративом загрози на тлі сьогоdnішніх соціально-політичних новин, який визначений міжнародним законом щодо вивчення різних лінгвокультур.

Хоч сам термін є абстрактною лексичною одиницею у мовленні, сьогодні ми вже маємо її конкретні дефініції. Так, ми розглядаємо біженців як «осіб, які покинули свою країну через те, що їхньому життю, безпеці чи свободі загрожували загальне насильство, зовнішня агресія, внутрішні конфлікти, масове порушення прав людини чи інші обставини, що серйозно порушили громадський порядок» [4], однак зважаючи на те, що це терміновиявлення у період воєнних дій викликане примусом людини, у цілому він має й інші причини, як-от: віросповідання, етнічна належність, політичні переконання, стихійні загрози. Наша наукова робота ставила за необхідне дослідити цей концепт методом компаративного аналізу, а також структурного та описового, використовуючи англомовний та україномовний дискурс. Апелюючи до тематичних груп лексичних одиниць на позначення цього терміна, під час проведення наукового дослідження було виявлено, що в українських і західних засобах інформації концепт біженця асоціативно пов'язаний із втечею, пошуком притулку, тимчасового захисту, а також з емоційним станом, який супроводжує біженця: страх, безпорадність, самотність, туга за домом тощо. Ця терміносистема *refugee* теж є вербалізатором досліджуваного концепту у цілому. Словник «Oxford Learner's Thesaurus. A Dictionary of Synonyms» подає синонімічні ряди, в яких концепт біженця займає пріоритетну позицію: *refugee – immigrant – migrant* (біженець – іммігрант – мігрант), *expatriate – exile – emigrant – asylum seeker – evacuee* (експатріант – вигнанець – емігрант – шукач притулку – евакуйований) [5]. У ході дослідження ми розглянули такі позиціоновані концепти біженця: вимушено-переміщена особа / *forcibly displaced person*, дім-притулок / *home-sanctuary*, допомога і захист / *help and protection*, втеча / *escape*, постраждалий / *sufferer*, оцінка біженця / *refugee estimation*.

Вибрані нами тестові фрагменти з новин і соціальних мереж дали підстави вважати, що більшість україномовних концептів

має свої відповідники в англомовних медіа. Разом із тим, у результаті дослідження було виявлено, що лише субконцепти *returning* (повернення) та *crisis* (криза) не мають відповідників в українському дискурсі. Науковий аналіз показав, як лексичні одиниці на позначення концепту біженця вросли в засоби масової інформації. Нижче розглянемо на прикладах, як ця терміноструктура виявила себе в англо- та україномовному дискурсі.

Біженець / *refugee*:

український дискурс: оформлення статусу біженця; залишили країну через військові дії; переміщені через війни;

англійський дискурс: *internally displaced by the war; uprooted from their homes; came from the battle zones.*

Дім-притулок / *home-sanctuary*:

український дискурс: шукачі притулку та мігранти; політичний притулок; центри надання допомоги переселенцям;

англійський дискурс: *the warm welcome; the main hub for refugees; a sanctuary for Ukrainian refugees.*

Допомога та захист / *help and protection*:

український дискурс: виділення коштів на гуманітарні потреби; надання допомоги та захисту біженцям; тимчасовий захист для біженців з України;

англійський дискурс: *the main hub of humanitarian aid; steps to extend relief to Ukrainian refugees; to receive and support people fleeing conflict.*

Втеча / *escape*:

український дискурс: сотні біженців рятувались втечею; зібрали основні речі і втекли; тисячі українців, які рятуються від війни;

англійський дискурс: *in the initial mad rush to flee; do not know where they are going; have to run for their lives in order to be saved.*

Постраждалий / *sufferer*:

український дискурс: поранені минулим, налякані майбутнім; зіткнулися з таким несамовитим горем і труднощами;

англійський дискурс: *refugees are in survival mode; the survivors' guilt.*

Оцінка біженця / refugee estimation:

український дискурс: українські біженці одразу просяться працювати, а не чекають на грошову допомогу;

англійський дискурс: *calling refugees "illegal immigrants".*

Криза / crisis:

англійський дискурс: *creating one of the biggest refugee crises in recent history; Europe could be facing its largest refugee crises since World War II.*

Повернення / returning:

англійський дискурс: *to facilitate family reunification.*

Отже, сучасний медіаконтент показав не лише лексичне багатство концепту «біженець» через соціально-політичні причини, а і його емоційне навантаження через суб'єктивну номіналізацію, яка дає можливість трансформуватись у лінгвокультурне середовище. Проведений нами аналіз, хоч і демонструє єдину стратегію на визначення терміна «біженець» через різні концепти та художні визначення (серед яких метафори та фразеологізми), однак разом із тим він є динамічною точкою зору, тому що кількість матеріалів, в яких прослідковується концепт біженця, невинно збільшується, а це означає, що подальша наукова оцінка може варіюватись відповідно до потенційно нових змін, в яких кодові одиниці проаналізованого концепту можуть не збігатись в обох мовах. Тож наукова робота має перспективи для подальших досліджень.

Список використаних джерел

---

1. Дем'янчук Ю. І. Паралельний корпус текстів: теоретико-методологічний та лексикографічний аналіз, принципи застосування. *Записки з українського мовознавства*. 2017. Вип. 24 (1). С. 285–293.
2. Кочан І. М. Українське термінознавство сьогодні. *Філологічні студії. Збірник наукових праць*. 2017. Вип. 9. С. 93–101.

3. Кошарний К. А., Пономаренко О. В. Мова і культура. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2020. Вип. 22. Т. VII (202). 488 с.
4. Cambridge Dictionary, English Dictionary, Translations & Thesaurus, Cambridge University Press. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (date of access: 14.05.2022).
5. Lea D. Oxford Learner's Thesaurus: A Dictionary of Synonyms. Oxford University Press, 2008. 1024 p.
6. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary & Thesaurus. Merriam-Webster, 2000.

Джерела ілюстративного матеріалу

---

1. Війна Росії з Україною. Новини бойових дій. Інформаційне агентство УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/war> (дата звернення: 21.04.2022).
2. Радіо Свобода Україна. Новини, ексклюзиви і перевірені факти. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/> (дата звернення: 14.05.2022).
3. Breaking News, US News, World News and Video. CNN International. URL: <https://edition.cnn.com/> (date of access: 21.04.2022).
4. War in Ukraine News. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-60525350> (date of access: 21.04.2022).